

”Samtale med barn i barnevernet”

Kandidatnummer: 5035

Diakonhjemmet Høgskole

Bacheloroppgave

Bachelor i Sosialt Arbeid

Kull: 11SOSHEL

Antall ord: 8079

05.05.2014

1 INNLEDNING	3
<i>1.1 Tema og relevans</i>	3
<i>1.2 Problemstilling og avgrensning</i>	3
<i>1.3 Begrepsavklaring</i>	5
<i>1.4 Oppgavens struktur</i>	5
2 METODE	6
<i>2.1 Valg av metode</i>	6
<i>2.2 Innsamling av litteratur</i>	6
<i>2.3 Kildekritikk</i>	7
3. TEORI	8
<i>3.1 Barnets rettigheter</i>	8
<i>3.2 Barnevernets oppgaver</i>	9
<i>3.3 Forberedelse til samtalen</i>	10
<i>3.4 Barnesamtalen</i>	11
<i>3.5 Kontaktetablering</i>	12
3.5.1 La barnet se deg, og vis at du ser barnet	13
3.5.2 Gyldiggjør barnets presentasjoner og reaksjoner	13
3.5.3 Kriterier	14
4 DRØFTING	15
<i>4.1 Hvordan kan barnevernsarbeideren skape tillit til barnet?</i>	15
<i>4.2 Hvordan kan barnevernsarbeideren bevare barnets beste?</i>	16
<i>4.3 Hvordan kan barnevernsarbeideren ivareta barnets medvirkning?</i>	17
<i>4.4 Hvordan kan forhold ved barnevernsarbeideren være et hinder i barnesamtalen?</i>	20
5 AVSLUTNING	22
LITTERATURLISTE	24

1 Innledning

Kontakt er inngangsbilletten til barnets verden. Å skape ekte kontakt og en god relasjon med barnet er helt nødvendig, og kanskje den største utfordringen i samtaler med barn (Gamst 2011:187)

Barnesamtalen blir ofte sett på som krevende og utfordrende for fagfolk. Det kan være utfordrende å møte barnet og skape kontakt, slik at barnets beste og barnets medvirkning blir ivaretatt i den første samtalen med barnet. I denne oppgaven skal jeg drøfte dette.

1.1 Tema og relevans

Sosialt arbeid er et fagområde som har til hensikt å hjelpe mennesker som har behov for det, enten de ber om hjelp for seg selv eller for andre (Levin 2004). Det er et fagområde med ulike retninger, hvor jeg har valgt å rette fokuset mot det barnevernfaglige i sosialt arbeid. Min oppgave handler om barnevernsarbeiderens første samtale med barnet, hvor kontaktetablering vil bli av stor betydning. Etersom møtet mellom mennesker står sentralt i sosialt arbeid (Skau 2011), vil oppgavens fokus være relevant for sosionomer. Sosionomer møter barn i ulike situasjoner, og skal legge til rette for at barnet får den hjelpen det trenger. Barnesamtalen i barnevernet blir av mange sett på som utfordrende og i følge Gamst (2011:23) viser en ny studie av barns deltagelse, at 70 % av saksmappene var uten direkte kontakt mellom barnevernsarbeideren og barnet. Selv om barnevernloven § 6-3 er tydelig på at barn skal gis anledning til å uttale seg, viser praksis at det er store utfordringer rundt dette.

1.2 Problemstilling og avgrensning

Følgende problemstilling danner grunnlaget for oppgaven:

Hvilke utfordringer og tilnærminger vil kunne være sentrale i den første samtalen som ansatte i barnevernet har med barn?

Jeg har valgt å avgrense denne oppgaven til å omhandle det første møtet med barnet i barnevernet, og kontaktetableringen som skjer i det første møtet. Jeg fokuserer på samtalene som foregår etter at barnevernet har mottatt en bekymringsmelding og innkalt til samtale. Jeg fokuserer ikke på en spesifikk samtaletype, som avdekkende- bearbeidende- eller støttende

samtale, men på samtaler generelt. Prinsippene som ligger til grunn for god kontaktetablering vil stå sentralt uavhengig av hvilken samtaletype det er. Jeg bruker noen tilnærminger som i utgangspunktet kan være tenkt for voksne i sosialtjenesten, for å se om det er innfallsvinkler der som også kan være relevant i samtaler med barn. I oppgaven bruker jeg Lov om barneverntjenester av 17. juli 1992 (barnevernloven) og FNs barnekonvensjon til å belyse prinsipper som ligger til grunn for det første møte. Artikkene jeg har valgt ut fra barnekonvensjonen er artikkel 3, 12 og 13. De omhandler barnets beste og barnets medvirkning, som er to sentrale prinsipper i det første møtet med barnet. Fordi problemstillingen min presiserer utfordringer i det første møtet, er det nødvendig å se på hva loven sier at ansatte i barnevernet skal gjøre. I denne situasjonen vil derfor barnevernloven § 1-1 lovens formål, § 4-1 hensynet til barnets beste, § 4-4 hjelpetiltak for barn og barnefamilier og § 6-3 barns rettigheter under saksbehandlingen, være sentrale i oppgaven.

Videre vil jeg presisere at oppgaven tar utgangspunkt i barn i alle situasjoner, uavhengig av årsak til samtalen. I barnevernloven § 1-3 står det at loven gjelder for barn under 18 år og lovens avgrensning vil være utgangspunktet for denne oppgaven.

Jeg har valgt å ta med forberedelsesfasen, for uten forberedelse kan samtalen bli preget av stress, utrygghet og u hensiktsmessig kommunikasjon (Gamst 2011). Hjelperen kan i følge Shulman stille seg inn på barnet og bygge opp empati før den første kontakten (2003:82). Dermed kan forberedelsesfasen ha en avgjørende effekt i det første møte. Etter første samtale vil arbeidet videre med oppfølgingssamtaler og kontakten i ettervernet være betydningsfullt, men dette er utover oppgavens omfang.

Avsluttende i drøftingen ønsker jeg å se på forhold ved hjelperen som kan hindre barnevernsarbeideren i å gjennomføre samtalen. Utgangspunktet vil være et moment i undersøkelsen til Vis (2006), som jeg skal beskrive i kapittel 2. Jeg velger å ta det med ettersom konsekvensene av hjelperens holdninger kan ha stor betydning for om god kontaktetablering blir gjennomført. Jeg tar derimot ikke med praktiske hindringer, som mangel på kunnskap, tidspress og administrative og økonomiske forhold. Rutiner, prioriteringer og arbeidspress på arbeidsplassen kan ha stor innvirkning på gjennomførelse av barnesamtaler.

1.3 Begrepsavklaring

Begreper som blir mye brukt i oppgaven er barns medvirkning og barnevernsarbeider. Jeg vil derfor gi en kort definisjon av begrepene.

Barns medvirkning

I oppgaven er det snakk om individuell medvirkning, ikke kollektiv, det vil si medvirkning i egen sak. Det finnes ulike forståelser og definisjoner av begrepet medvirkning. En forståelse er reell medvirkning, som betyr at brukerne får ha et avgjørende ord med i viktige beslutninger i eget liv (Rønning 2007:38). I følge Seim og Slettebø bør medvirkning reserveres for samarbeid som innebærer både deltakelse og mulighet for innflytelse fra brukerens side (2007:28). Det vil si at en hjelper som baserer seg på prinsippet om medvirkning, vil stille med kunnskap til rådighet, være i nær dialog med brukeren og diskutere alternativer og valg sammen med brukeren (Seim & Slettebø 2007:39). Ut fra dette er min oppfatning av medvirkning at barnet skal få mulighet til å være med å påvirke beslutninger i eget liv og medvirke i egen sak.

Barnevernsarbeider

Fagpersonene jeg omtaler i oppgaven er personer som har en barnevernfaglig eller sosialfaglig utdanning. I følge FOs yrkesetiske grunnlagsdokument har barnevernspedagoger og sosionomer i oppgave å ivareta enkeltindivider og forståelsen av menneskers gjensidige avhengighet av hverandre. En viktig del av yrkesgruppenes identitet er solidaritet med utsatte grupper, kamp mot fattigdom og for sosial rettferdighet. Jeg kommer til å bruke betegnelsene barnevernsarbeider og hjelper i oppgaven.

1.4 Oppgavens struktur

Kapittel 2 tar for seg valg av metode, innsamling av litteratur og kildekritikk. I kapittel 3 redegjør jeg for teori om barnets rettigheter, barnevernets oppgaver, forberedelse til samtalen, barnesamtalen og kontaktetablering. I kapittel 4 drøfter jeg fire spørsmål som omhandler tillit, barnets beste, barnets medvirkning og forhold ved hjelperen. Jeg ønsker å se på mulige utfordringer i den første samtalen, og hvordan det kan påvirke barnevernsarbeideren. Avslutningsvis i kapittel 5 forsøker jeg å oppsummere hva arbeidet med oppgaven har gitt meg svar på.

2 Metode

2.1 Valg av metode

I denne oppgaven har jeg valgt å bruke litteraturstudie som metode. I følge Dalland skal metoden fortelle oss hvordan vi skal fremskaffe eller etterprøve kunnskap (2007:83). I en litteraturstudie er det viktig å redegjøre for hvordan utvalget av litteratur er foretatt og hvorfor denne type litteratur er valgt. Dette er for å sikre oppgavens faglighet og troverdighet (Dalland 2007). Jeg har tatt i min bruk bøker, artikler og rapporter. Dette kalles sekundærdata som er det en litteraturstudie baserer seg på (Jacobsen 2010). Ved å benytte andres skriftlige materiale kan jeg fremstille ulik litteratur for å belyse problemstillingen min. Siden samtale med barn er et tema det er skrevet mye om, mener jeg derfor at litteraturstudie egner seg for å svare på problemstillingen.

2.2 Innsamling av litteratur

For å finne egnet litteratur til oppgaven har jeg hovedsakelig benyttet bibliotekets søkemotor Bibsys Ask. Søkeordene er valgt ut i fra hva jeg fokuserer på i oppgaven. Sentrale nøkkelord har vært; ”barn og samtale”, ”barnesamtaler”, ”kommunikasjon med barn” ”barnevern”, ”barns deltakelse” og ”barns rettigheter”. Nasjonalt bibliotek for barnevern, regjeringen.no, scholar.google.com, forskning.no og idunn.no har vært ressurser for å finne frem til aktuelle artikkelsamlinger og rapporter. Jeg har også anvendt tidligere pensum fra studiet. Jeg har foretatt et utvalg av litteratur, derfor vil det være tilnærminger som ikke vil bli belyst her.

I oppgaven refererer jeg til undersøkelser og rapporter som understreker og belyser ulike sider ved problemstillingen min. Jeg vil derfor kort nevne hvilke det er.

Vis 2006. **Samtale med barn i barnevernet. Utprøving og evaluering av implementeringsstrategier.** Denne undersøkelsen ble gjennomført i perioden 2003-2007 i fire faser, hvor hovedformålet var å utvikle kunnskapsbaserte metoder for barns medvirkning i barnevernet. Denne rapporten er fra fase tre, som handler om samtalen i barnevernet. Undersøkelsen ser blant annet på om det er faktorer knyttet til saksbehandlerens forståelse av barn som innvirker på gjennomførelse av barnesamtaler.

Helsetilsynet 2012. **Oppsummering av landsomfattende tilsyn i 2011 med kommunalt barnevern – undersøkelse og evaluering.** En rapport om barns medvirkning i barnevernet. Den oppsummerer funn fra 44 kommuner, hvor fylkesmennene valgte ut kommunene basert på hvilke kommuner det kunne være svikt eller fare for svikt ved.

2.3 Kildekritikk

Kildekritikk er metoder som brukes for å bekrefte om en kilde er sann, ved at en vurderer de kildene som benyttes (Dalland 2007:66). I oppgaven min er problemstillingen åpen, i den forstand at den handler om samtaler med barn generelt i vanskelige livssituasjoner. Den er ikke begrenset til en spesiell hendelse. Derfor har søking av litteratur vært mindre utfordrende, fordi det finnes mye kunnskap og litteratur om temaet. På grunn av stort utvalg av litteratur vil vinklingen av oppgaven påvirke hvilke søkeord og hvilken litteratur jeg velger. Jeg har søkt etter teori som kan redegjøre for problemstillingen fra flere aspekt, men min egen forforståelsen kan likevel ha påvirket valget av litteratur og kan dermed også påvirke resultatet i besvarelsen. Samtidig kan forforståelsen min påvirke hvordan jeg leser litteraturen. Ettersom mange av bøkene har en annen vinkling enn det jeg har i denne oppgaven, kan forfatteren ha et annet mål med teksten enn det jeg har (Jacobsen 2010). Dette er en utfordring ved bruk av litteraturstudie, og i følge Dalland er det derfor nødvendig at jeg er åpen for nye ideer når forforståelsen kan være begrenset (2007:64).

I starten av prosessen var det naturlig å starte å søke på internett etter litteratur. Ved søk på internett fikk jeg raskt et overblikk over hvor mye litteratur det fantes om temaet. Dalland påpeker at det er krevende å vurdere hva som egner seg i oppgaven, og hva som ikke egner seg (2007:64). En fremgangsmåte jeg har brukt har vært å se etter hvilke forfattere som har gått igjen i artikler og rapporter. "Barnets deltakelse" av Astrid Strandbu var for eksempel en bok jeg oppdaget etter flere henvendelser i andre artikler. Jeg har lagt vekt på om kildene er holdbare, gyldige og relevant for oppgaven min (Dalland 2007:76). Likeledes har jeg brukt Dalland (2007:76-81) sine spørsmål om hva som er viktig å tenke på når jeg skal vurdere en bok eller en artikkel. Spørsmål som hva slags tekst det er, hvem er teksten skrevet for, hvorfor forfatteren skriver om dette og hva formålet er med teksten og lignende. Dalland har vært en god retningsgivende bok i forhold til dette, og den har gitt gode råd om hvordan vurdere om boken er relevant for problemstillingen min og hvordan jeg kan bruke den i oppgaven.

3. Teori

I det følgende kapittelet vil jeg redegjøre for det juridiske i forhold til barnevernet, og deretter for prinsipper i selve samtalen. Grunnen til at jeg har lagt opp teorien på slik, er at jeg tror ansatte i barnevernet kan møte utfordringer i den første fasen når prinsippene i barnekonvensjonen og barnevernloven skal holdes.

3.1 Barnets rettigheter

I FNs menneskerettigheter kommer det tydelig frem i første artikkel at alle mennesker er født frie og med samme menneskeverd og menneskerettigheter (FNs verdenserklæring om menneskerettigheter 1948). Det vil si alle mennesker i alle aldre, inkludert barn. Dette er grunnrettigheter, som kommer fra grunnleggende verdier og interesser. Sentrale grunnrettigheter av særlig betydning for barn er i følge Stang retten til liv og utvikling, retten til omsorg, helse og velferd og retten til deltakelse (2007:77). For at grunnrettighetene skal realiseres har voksne et spesielt ansvar overfor barn. Fordi barn ikke har samme evne til å realisere sine rettigheter som voksne, må barns grunnrettigheter også omfatte retten til bistand fra voksne til å realisere grunnrettighetene (Stang 2007:84). Derfor har barnevernsarbeideren et ansvar for at rettighetene ivaretas.

Det er tre artikler fra FNs barnekonvensjon (2003) jeg ønsker å trekke frem. Jeg har valgt disse på grunnlag av hva jeg fokuserer på i denne oppgaven.

Artikkel 3 ”Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.”

Artikkel 12 ”Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

For dette formål skal barnet særlig gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller gjennom en representant eller et egnet organ, på en måte som er i samsvar med saksbehandlingsreglene i nasjonal rett.”

Artikkel 13 ”Barnet skal ha rett til ytringsfrihet; denne rett skal omfatte frihet til å søke, motta og meddele opplysninger og ideer av ethvert slag uten hensyn til grenser, enten det skjer muntlig, skriftlig eller på trykk, i kunstnerisk form eller gjennom en hvilken som helst uttrykksmåte barnet måtte velge.”

Konvensjonsteksten konstaterer at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barnet, og det har rett til å bli hørt og uttrykke sine synspunkter. Det blir imidlertid ikke presisert hva det vil si ”å bli hørt” eller hva ”synspunkter” er. På den måten vil hver enkelt ha ulike fortolkninger av hva det vil si, og utøve eget skjønn kan bli en kritikk (Stang 2007). I tillegg er artiklene formulert på et generelt plan, og må derfor fortolkes i hver enkelt kontekst. For eksempel barn i barnehagen, på skolen eller i barnevernet.

3.2 Barnevernets oppgaver

Barnevernets hovedoppgave er nedfelt i barnevernloven § 1-1 første ledd: lovens formål er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. Ved at hjelpen skal bli gitt i rett tid må tiltakene i følge Gamst angå barnets behov og være en positiv innvirkning på barnets situasjon (2011:107). Barnevernloven § 1-1 andre ledd presiserer at lovens formål er å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår. Det vil si at barnevernets oppgave omhandler å gi hjelp og støtte, og ta vare på utsatte barn. Det følger av barnevernloven § 4-1 at hjelpen kan være i form av hjelpetiltak, råd og veiledning. I tillegg til at barnets rett til å bli hørt står skrevet i barnekonvensjonen, er det også nedfelt i barnevernloven § 6-3:

”Et barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i sak som berører ham eller henne. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet.”

Dette innebærer at barnevernsarbeideren også må snakke med yngre barn. Gjennom bruk av barnesamtalen får barnevernsarbeideren anledning til å få detaljert kjennskap til barns virkelighetsbeskrivelser, dermed kan forhold oppdages og barnet beskyttes. Når barn blir gitt en sentral rolle i egen barnevernssak, vil det kunne styrke barnevernsarbeiderens forståelse av barnets situasjon (Gamst 2011:107).

Hensynet til barnets beste kommer frem i § 4-1, der det står at det skal legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet. Likeledes skal det legges vekt på å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen. Hensynet til barnets beste er i denne paragrafen en overordnet norm. Bare dersom det er tvil om hva som er det beste for barnet i en konkret sak, kan andre hensyn tillegges vekt (Stang 2007:181). Fra 1. juni 2014 skal det legges ved et avsnitt til § 4-1 (Endringslov til barnevernloven):

”Barnet skal gis mulighet til medvirkning og det skal tilrettelegges for samtaler med barnet. Barn som barnevernet har overtatt omsorgen for kan gis anledning til å ha med seg en person barnet har særlig tillit til. Departementet kan gi nærmere forskrifter om medvirkning og om tillitspersonens oppgaver og funksjon.”

Med denne tilføyelsen i loven vil det tillegges ekstra vekt på barnets medvirkning og samtaler med barn. Det viser viktigheten av medvirkning i barnevernet.

Som sett i barnevernloven og FNs barnekonvensjon skal barn som er i kontakt med barnevernet høres og snakkes med, men i følge Nøra (2013) strever barnevernet med å få dette til. Flere studier viser at barn i mindre grad blir snakket med i utredningen av barnet. Blant annet fra studier fra Stockholm, der under halvparten av barna ble kontaktet (Sundell m.fl. 2007:112). En undersøkelse av 112 norske barnevernssaker viste at 50 prosent av barn mellom 7-17 år ble snakket med, og kun 16 prosent med barn under 14 år (Sundell m.fl. 2007:114). Dette er undersøkelser som viser at det oppstår utfordringer når reglene i barnevernloven og barnekonvensjonen skal utføres. Når barn ikke blir snakket med betyr det i følge Brottveit (2008:181) at barnevernet i en del saker hovedsakelig vil basere seg på allmenn kunnskap om barn og på andre fagpersoners vurderinger, og i mindre grad på barnet selv eller barnets nærmeste omsorgspersoner. Utfallet av mangelfull dialog med barnet kan redusere barnevernets mulighet til å gjøre en grundig nok vurdering av hvordan barnet faktisk har det (Brottveit 2008:182).

3.3 Forberedelse til samtalen

Før en samtale vil det i de fleste tilfeller være mulig med et visst forberedende arbeid. Det vil variere hvor mye forarbeid det kreves, ut i fra hvilken type samtale det er. I denne fasen vil det i følge Shulman være vesentlig å bygge opp empati. Hjelperen går inn for å leve seg inn i mulige følelser som barnet kan ha, der hensikten er å bli mer sensitiv for barnets indirekte kommunikasjon (2003:82). På denne måten blir hjelperen i bedre stand til å registrere barnets indirekte signaler og deretter kunne reagere direkte på disse. I en forberedelse må hjelperen stille seg spørsmålet om hva behovet er, hvor Øvreeide mener dette spørsmålet burde stilles regelmessig; ”hva er viktige temaer for dette barnet nå, og hvilke samtaler er det behov for med dette barnet i kommende halvår?” (Øvreeide 2009:207). Noen ganger kan det være riktig å ta opp temaet ved en senere anledning, når barnet føler seg klar og selv ønsker å ta frem erfaringene (Øvreeide 2009:207). Dermed er det viktig å tenke igjennom hva som er

nødvendig å snakke om akkurat nå. Målet med en god forberedelse er å skape trygghet for både barnet, barnets omsorgsperson og hjelperen. Å komme uforberedt kan forårsake stress og utrygghet, og kan hindre god kommunikasjon (Gamst 2011:176). Uten forhåndsinformasjon om barnet, og bakgrunnen for samtalen, mister hjelperen et verdifullt verktøy i form av temaer hjelperen kan koble samtalen inn på. Med for sterke antakelser om hvordan barn har det eller hva det har opplevd, kan forforståelsen påvirke hvordan en stiller spørsmålene. De kan stilles på en måte som bekrefter hva en trodde på forhånd, derfor er det viktig å ha flere hypoteser i hodet (Ruud 2011:34).

3.4 Barnesamtalen

En samtale er en levende prosess, som handler om å utfolde egenskapen til å være i samspill med andre. Det er noe alle har behov for, uansett alder. I følge Øvreide er denne egenskapen alltid tilgjengelig som et potensial, og det er dette potensialet vi ønsker å finne frem til hos barnet og ta i bruk selv (2009:12). Selvbevissthet og utvikling er noe av det en kan få ut av en god samtale, derfor er samtale noe mer enn et spørsmål om metode. Kinge (2006) beskriver videre samtalen som en viktig måte å sikre hverandres personlige utvikling på. Gjennom samtalen kan vi få muligheten til å forstå virkeligheten fra barnets side og bli kjent med hverandre. I tillegg kan vi lære oss selv å kjenne i samspill med den andre (Kinge 2006:107). I det første møtet starter denne "bli kjent" fasen, som er en viktig fase i hver samtale. Hvordan hjelperen ordlegger seg kan i følge Gamst (2011) påvirke kontakten med barnet, ha innvirkning på barnets ønske om å snakke og kvaliteten av det barnet sier. Når vi kommuniserer vises våre holdninger vi har til den andre, og hvilke forventninger vi har. Holdningene uttrykkes på ulike måter og kan bli avslørt i samtalen. I kommunikasjonen kan vi skille mellom fremmede og hemmende kommunikasjon (Gamst 2011:147), og åpne og lukkede spørsmål. Åpne spørsmål åpner opp for alternative svar, og er utforskende mer enn at de skal bekrefte eller avkrefte forforståelsen hjelperen har (Gamst 2011:149). Lukkede spørsmål fører ofte til "ja" eller "nei" svar, og kan virke hemmende på kommunikasjonen.

Barneperspektiv er viktig i denne sammenhengen. Det syntes å være en utbredt enighet om at barneperspektivet er et sentralt og viktig hensyn i sosialt arbeid med barn og unge (Warming 2011:13). Derimot blir uttrykket ofte brukt uten en konkret presisering av hva det betyr, og det tas ofte for gitt at alle vet hva det betyr. I følge Warming blir ordet brukt i minst tre forskjellige betydninger; første betydning er et utenfra-perspektiv på barn, andre betydning er

den voksnes forsøk på å sette seg inn i barnets situasjon og tredje i betydningen av barns artikulerte opplevelser, holdninger, fortolkninger og visjoner (2011:13). Den tredje betydningen er en bestrebelse på å gi ordet til barnet selv. Denne forståelsen av begrepet går igjen i Stang (2007:86) sin beskrivelse; ”et barneperspektiv vil være å se noe gjennom barnets synsvinkel, med barnets betraktningssmåte”. Det innebærer noe mer enn å ha fokus på barn, det innebærer i følge Stang at barnets egen forståelse og virkelighet kommer frem (2007:87). Ved denne forståelsen vil barnets rettighet til å uttrykke seg (Barnevernloven § 6-3) være ivarettatt. I følge Øvreeide (2009) er et barneperspektiv både å se situasjonen ut ifra hva som er til barnets beste og se situasjonen ”med barnets øyne”. For at barnets rettigheter skal bli ivarettatt må begge tilnærmingene være der. Som følge av de ulike forståelsene av begrepet, kan praktiseringen være svært forskjellig. I tillegg vil det forekomme utfordringer for hvordan de ulike forståelsene skal forenes i praksis. En utfordring kan være konflikten i forholdet mellom den voksnes syn på barnet og barnets eget synsfelt.

3.5 Kontaktetablering

På hvilken måte hjelperen skaper kontakt med barn vil variere fra hjelper til hjelper, men vi vet at i hver barnesamtale er det en forutsetning at det er kontakt mellom hjelperen og barnet. Starten av samtalen kalles ofte for kontaktetableringsfasen, der målet er å skape kontakt og klima for tillit, slik at barnet skal kunne føle seg trygg og avslappet i samtalen (Gamst 2011:187). Enhver barnesamtale bør starte med en kontaktskapende innledning. Den personlige kontakten hjelperen etablerer med barnet, er en avgjørende faktor for samtalsforløp. Hvordan hjelperen kan skape en god relasjon og en ekte kontakt er kanskje den største utfordringen, men det er i følge Gamst helt nødvendig for å få en relasjon til barnet (2011:187). I enhver ny situasjon vil ambivalente følelser være til stede, og relasjonen begynner gjerne noe prøvende. Barnet kan prøve ut den nye situasjonen før det blottlegger seg selv (Shulman 2003:149). Åpenhet er i følge Bunkholdt og Sandbæk (2008) kanskje det aller viktigste. Den består av både barnevernsarbeiderens åpenhet for reaksjoner og oppfatninger rundt situasjonen, og hvorfor samtalen blir gjennomført (Bunkholdt & Sandbæk 2008:93). Barnet har behov for å vite hva som skal skje, og hvorfor hjelperen er der for å snakke med barnet. Samtidig er hjelperen avhengig av at dialogen oppleves som relevant for barnet, slik at barnet skal bli motivert til å fortelle. Øvreeide (2009) forklarer dette med å skille mellom kontaktetablerende og relasjonelle elementer i dialogen og tema- eller innholds utviklende elementer. Han påpeker at de ikke fungerer atskilt i samtalen, men at et enkelt element kan ha

betydning både for temakonsentrasjon og relasjon. Likevel sier Øvreeide at de relasjonelle elementene er ”grunnleggende for om kontakten opprettholdes eller ikke” (2009:223). Gode ferdigheter i den første samtalen vil blant annet være å lytte til barnet, formidle forståelse og støtte, og skape en struktur på samtalen.

I de neste avsnittene beskrives noen punkter som Gamst (2011) og Øvreeide (2009) trekker frem som viktige momenter i kontaktetableringen. Det finnes ikke et fasit svar på hvordan hjelpere skal møte barn, hensikten med å trekke frem disse punktene er for å tydeliggjøre noen praktiske eksempler.

3.5.1 La barnet se deg, og vis at du ser barnet

Første steg i relasjonsbyggingen er i følge Gamst (2011) at *hjelperen* knytter seg til barnet, det er ikke motsatt slik at barnet skal knytte seg til hjelperen. Å skape kontakt handler om å komme barnet i møte, hjelperen setter barnet i fokus fra starten av. Ved å vise interesse for barnet kan det åpne opp for en samarbeidssituasjon med barnet (Gamst 2011:189). Ved første møte er det viktig at hjelperen lar barnet få anledning til å betrakte hjelperen litt før en starter dialogen med barnet. Et konkret eksempel er å presentere seg selv med navn, og deretter ordne med noe praktisk tilretteleggelse av samtalen. På den måten får barnet anledning til å betrakte på avstand, bli litt kjent med stemmen og kroppsspråket til den voksne (Øvreeide 2009:224).

3.5.2 Gyldiggjør barnets presentasjoner og reaksjoner

En måte å etablere en emosjonelt avstemt inntoning til barnet på, er gjennom en sosial gyldiggjøring av barnets virkelighetsforståelse. Barnet kjenner sin egen virkelighet, men erfarer ikke alltid at den er forståelig og akseptabel for andre (Øvreeide 2009:229). Det kan være en utfordring å ta barnets virkelighetsforståelse på alvor. Den voksnes virkelighetsforståelse kan fort bli den rette, og barnets forståelse på ”2. plass” (Øvreeide 2009:229). Den viktigste måten å gyldiggjøre barnets virkelighet på, er i følge Øvreeide den voksnes interesserte og lyttende holdning til barnets fremstilling (2009:230). I tillegg vil bekreftelse av barnets opplevelser og reaksjoner være viktigere enn å fremheve et resultat (Ruud 2011:43). Dersom barnet skal bli kjent med egne behov og ønsker, er det viktig at den voksne ikke er for opptatt av mestring og dyktighet. Ved å bekrefte for eksempel en barns tegning med kommentaren ”så fin den er”, inviteres barnet til å oppfylle den voksnes

forventninger. I sterkere grad vil kommentaren ”det ser ut som om du liker å tegne” bekrefte barnets egne intensjoner og begeistring (Ruud 2011:43).

3.5.3 Kriterier

God kontaktetablering viser seg blant annet i hvordan barnet uttrykker seg, om det uttrykker seg verbalt i fri fortelling og om det tar initiativ selv til spontane innspill (Gamst 2011:189). Fra den voksnes side handler det om å søke å hente frem ekte nysgjerrighet for barnet. Gamst mener at en skal holde på spørsmålet: hvem er egentlig du? Det vil gjøre det lettere å fokusere på barnet her og nå, og nullstille forhåndsinformasjonen en har om barnet (2011:188). En av kriteriene for god kontaktetablering er å snakke om nøytrale temaer. Når barnet blir aktiv deltager og formidler av ufarlige og nøytrale temaer vil det motiveres til å fortelle om vanskelige opplevelser også (Gamst 2011:188). God kontakt har en effekt på samtalens videre forløp, ved at barnet blir tryggere på å kunne formidle seg uoppfordret og spontant. På den måten vil den voksne kunne stille færre spørsmål, og bruke mindre tid på å tenke ut ulike spørsmål (Gamst 2011:188).

4 Drøfting

4.1 Hvordan kan barnevernsarbeideren skape tillit til barnet?

Det er faglig og personlig krevende å samtale med barn i vanskelige situasjoner. Gamst (2011) hevder at hjelperen trenger mot, trygghet og kunnskap for å kunne innta et barneperspektiv der barnet er aktiv deltaker i samtalen. Hvordan barnet blir møtt vil påvirke barnets motivasjon og evne til å formidle seg, og i føle Eide og Eide vil hjelperens evne til å skape en god relasjon også være viktig for behandlingsresultatet (2004:125). Derfor er den første kontakten av stor betydning. For å starte et tillits forhold til barnet er det viktig og nødvendig å innlede med å gi informasjon til barnet, fortelle intensjonen med møtet, hva det skal handle om og hva som skjer fremover. I følge Strandbu og Vis (2008:10) vil informasjon hjelpe barnet til å se sammenhenger og unngå misforståelser. Informasjon er også en forutsetning for at barnet skal kunne delta i samtalen og danne egne meninger. Derfor er det viktig at hjelperen formulerer seg slik at barnet forstår det. Momenter som er viktig å ta opp er hva som skjer med informasjonen barnet gir, hvem det blir videreformidlet til og hva det skal brukes til. Målet er å oppnå en dialog fremfor å komme med lange utredninger (Strandbu & Vis 2008:12). Etter en enkel forklaring kan hjelperen ta utgangspunkt i barnets spørsmål og kommentarer. Når hjelperen er ærlig og svarer på det barnet lurer på, kan det åpne opp for barnets ønske om å fortelle når det ser at hjelperen ikke holder tilbake informasjon. Barnet har rett til å bli informert i følge barnevernloven § 6-3, men hva som er relevant å fortelle må hjelperen selv vurdere. Ønske om å holde tilbake enkelte forhold kan forekomme. Strandbu og Vis (2008) påpeker at hjelperen må vurdere hvem som drar fordeler av det.

Barnet trenger en trygg voksen som tør å nærme seg, og en som kan lytte til det han eller henne har å si. Barnevernsarbeideren må tåle å lytte til uventet, trist eller uforståelig informasjon. For at barnet skal føle tillit og oppleve å bli forstått forutsetter det at hjelperen, i tillegg til å lytte, behersker en kommunikasjonstilnærming og en holdning til barnet som får det til å ville fortelle hva det har opplevd (Gamst 2011:17). Hjelperen må være ekte og oppriktig (Shulman 2003). Dette er et viktig punkt og kan være en utfordring for hjelperen. Hvilken holdning hjelperen har til samtalen og barnet er grunnleggende, der en genuin interesse i barnet må være tilstede for at tillit skal bygges opp. Gamst (2011) forklarer at hjelperen kan samtale om nøytrale temaer for å skape tillit, kontakt og dialog. Ved at barnevernsarbeideren finner frem til et tema barnet liker å snakke om, vil dialog og kontakt kunne etableres gjennom det. Når hjelperen stiller åpne spørsmål og eventuelt gjentar barnets

utsagn drives dialogen fremover slik at barnet ønsker å fortelle mer og utdypende (Gamst 2011:195) En positiv konsekvens ved å snakke om andre temaer enn bekymring for barnet, er at det dannes et mønster for hvordan kommunikasjonen videre kan fortsette å være. Barnets trygghetsfaktor kan på denne måten forsterkes. Men er det så enkelt i praksis? Alle barn er forskjellige og opplever ting ulikt. Dermed vil det variere hvor lang tid barnet trenger for å bli trygg i situasjonen. Det er viktig å tilpasse fremgangsmåten til det enkelte barnet, type samtale og situasjon. I følge Gamst er det en grunnregel at hjelperen ikke skal gå videre i samtalen før det er god kontakt med barnet (2011:198). Derfor er det opp til hjelperen å bedømme når det er etablert god nok kontakt og hjelperen kan gå videre til neste fase. Kjennetegn som blikkontakt, spontane innspill og fri fortelling fra barnet, kan være hjelpende kriterier for å avgjøre dette.

4.2 Hvordan kan barnevernsarbeideren bevare barnets beste?

Strandbu (2011) omtaler prinsippet barnets beste som et grunnleggende hensyn ved alle vedtak som omhandler barn. Når en bruker ordet grunnleggende hensyn, medfører det en forklaring fra den som eventuelt vil la andre hensyn gå foran. Dette krever at det ikke er andre akseptable løsninger. Første steg i å bevare barnets beste er dermed at barnets beste er det grunnleggende hensynet til barnevernsarbeideren. De fleste mennesker ønsker det beste for barn, men begrepet sier lite om hva det inneholder. I barnevernloven § 4-1 står det at det skal legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet, og i barnekonvensjonens artikkel 3 står det tilsvarende at det skal først og fremst tas hensyn til hva som gagnar barnet best. Det vil si at det er først når man analyserer begrepet barnets beste i hver enkelt sak at man kan argumentere for eller imot, og få øye på hva som ligger til grunn for begrepet. Ingen barn er like, og hendelser blir opplevd ulikt. Hver sak har forskjellige aspekter ved seg, og derfor er det viktig å undersøke grundig. Men når har hjelperen fått god nok forståelse til å ta riktig avgjørelse i saken?

Når barnevernsarbeideren skal finne ut hva som er til barnets beste er det i følge Strandbu (2011) nødvendig å innta et barneperspektiv. I den forstand at barnets meninger, behov og ønsker slik barnet ser det, kommer frem. For å kunne ta gode beslutninger er det sentralt å identifisere at barn kan tenke annerledes om sin egen situasjon, sine behov og prioriteringer enn det hjelperen gjør (Strandbu 2011:45). Det er nødvendig med en bevisstgjøring rundt hva som er til eget beste og hva som er til barnets beste, når det er ulike synspunkter i saken. For

hjelperens følelser for eksempel kan være et mulig hinder som kan påvirke at avgjørelsene og vurderingene ikke nødvendigvis blir gjort til barnets beste. Et eksempel kan i følge Kinge (2006) være barnets vanskelige oppførsel, ved at barnet har forsvarsmekanismer som gjør det vanskelig å samarbeide med. Da kan ulike følelser sette inn, for eksempel å mislike barnet eller at barnet trigger ubehagelige følelser hos hjelperen. Følelsene kan dermed bli en sperre i å se hva som er til barnets beste. Hvis hjelperen skal ta barns perspektiv alvorlig innebærer det i praksis å utforske hva barnet er opptatt av (Strandbu & Vis 2008:21). Voksne forsøker i beste mening å finne frem til barnets beste ved å tolke sakens opplysninger, men i følge Stang er det kun gjennom å snakke med barnet og gi barnet anledning til å beskrive sin opplevelse at hjelperen kan finne frem til de beste løsningene (2007:89). For at barnet skal ønske å fortelle om sine opplevelser, er som sagt barnevernsarbeideren avhengig av at det er skapt en trygg relasjon mellom barnet og seg selv. Grunnen for at barneperspektivet er såpass viktig er fordi det gir de beste mulighetene til å komme frem til det riktige resultatet, de riktige konklusjonene, vurdert ut fra hva som kommer barnet til gode (Stang 2007:94). Barneperspektivet er ingen garanti, men uten et slikt perspektiv minsker sjansene for å bevare barnets beste.

4.3 Hvordan kan barnevernsarbeideren ivareta barnets medvirkning?

I Norge er det bred oppslutning om at barns deltakelse er riktig og viktig (Strandbu & Vis 2008). Samtidig som barnets beste skal være et grunnleggende hensyn, er også barnets medvirkning nedfelt i barnevernloven. Dette ser man blant annet i barnevernloven § 4-1 og § 6-3, samt artikkel 12 i barnekonvensjonen. Barnet skal gis anledning til å uttale seg og gi uttrykk for sine synspunkter. Som tidligere nevnt under definisjonen av medvirkning, handler medvirkning om mer enn å høre barnets synspunkter. Medvirkning omfatter både informasjon, aktiv involvering og deltakelse (Seim & Slettebø 2007:30). I praksis vil det i første omgang handle om å gi barnet anledning til å snakke. På en side er det positivt at lovendringene styrker barns rett til selv å påvirke avgjørelser, men det må behandles med varsomhet. For selv om det står i barnekonvensjonen at barnet har rett til å uttale seg fritt, er det ikke en plikt. I følge Øvreeide (2009) kan det være utfordrende for barnet å forholde seg til retten å uttale seg. Det kan føles truende, og barnet kan få følelse av skyld og redsel for å være ansvarlig for løsninger som blir funnet (Øvreeide 2009:189). Det vil være viktig å tenke på at barnet ikke skal bli tvunget, eller lurt, til å fortelle noe det ikke ønsker å fortelle. Det kan føre til anger og vegring fra barnets side til å dele mer ved en senere anledning. I noen tilfeller

vil det være riktig å akseptere at barnet ikke ønsker å uttrykke seg, spesielt når barnet står i en lojalitetskonflikt. I følge Ruud (2011:44) kan barn føle det nærmest umulig å formidle noe som voksne har sagt skal være en hemmelighet mellom dem. I slike tilfeller er det viktig at barnevernsarbeideren begrunner hvorfor det var riktig å ikke få en aktiv mening fra barnet. Øvreeide (2009) mener imidlertid at det alltid skal arbeides grundig for å legge til rette for gode samtaler med barn.

Gode samtaler med barn starter med å gi barnet anledning til å snakke, men i følge Seim og Slettebø (2007) bør barnet også kunne ha mulighet til å få innflytelse i egen sak. Retten til å medvirke er knyttet til to forhold i barnevernloven § 6-3; at saken vedrører barnet og at barnet er fylt 7 år eller er i stand til å danne seg egne synspunkter. Det vil si at barn som er yngre enn syv år, men som er i stand til å danne seg egne synspunkter, også har rett til å bli hørt. Dette innebærer at barnevernsarbeideren må ta en skjønnsvurdering av barnets forutsetninger for å kunne forme en mening. Samtidig påpeker også § 6-3 at barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet. Dette kan i følge Bae m.fl. (2006) bli problematisk, i den grad at hjelperen ureflektert overprøver eller ikke tar hensyn til det barnet bringer frem. For eksempel med henvisning til at den voksne vet best, og at barnet ikke er modent nok til å vite hva som er best for seg selv. Når barnets eget ønske ikke blir tatt på alvor kan barnet først få en optimisme gjennom å bli invitert til deltakelse og deretter bli motløs hvis barnet opplever at det ikke kommer noe ut av engasjementet (Bunkholdt & Sandbæk 2008:77). Dette er en utfordring hjelperen kan komme i, der egne meninger og barnets meninger kan komme i konflikt. Da vil hjelperens evne til å behandle barnet med respekt være betydningsfullt. Selv om vedtaket går i mot barnets ønsker, kan medvirkning bidra til å skape tillit i relasjonen mellom barnet og barnevernsarbeideren (Bunkholdt & Sandbæk 2008:28). Å få tillit til barnet er en viktig forutsetning for å få til et godt samarbeid. Samtidig er det viktig at hjelperen ikke overlater alt ansvaret til barnet (Bae m.fl. 2006). Selv om barnet har rett til å bli hørt, skal det ikke få et ansvar det ikke klarer å beherske. Hjelperen må derfor bruke sin vurderingsevne. Det kan bli en fare hvis medvirkning blir sett på som kun godt i seg selv, og barnets opplevelse og situasjon blir holdt utenfor. Det vil si at måten det legges til rette for meningsytring vil avgjøre om deltakelse blir et gode for barnet eller ikke.

Pais (1996) hevder at den største utfordringen i realiseringen av barnekonvensjonen er barns rett til deltakelse i beslutninger (i følge Vis 2006:1). Utfordringen er når deltakelse forutsetter at barnets eget perspektiv inngår i diskusjonene. Denne utfordringen kommer tydelig frem i

helsetilsynets rapport, der mangler ved barns medvirkning var et gjennomgående trekk (Helsetilsynet 2012:6). I følge rapporten var det tilfeldig om barn ble snakket med eller ikke. I noen tilfeller var det snakket med barn, uten at det ble ført referat fra samtalen. Det var ikke oppgitt hvilke hjelpetiltak som var iverksatt, eller barnets meninger om situasjonen. Denne undersøkelsen ble utført for utvalgte kommuner og kan derfor ikke generaliseres til landet som helhet, men den viser oss viktige utfordringer i barnevernet. Skivenes og Strandbu hevder også at det er store mangler ved prosedyrene som skal sikre at barnets egne synspunkter virkelig blir fanget opp (i følge Bunkholdt & Sandbæk 2008:77). Utfordringene og manglene ved prosedyrene kan i verste fall gå utover familien og hvordan utfallet i saken blir. Derfor er medvirkning betydningsfullt i barnevernssaker, for det fører til bedre vurderinger tidlig i saksbehandlingen. Det er ikke like lett å rette opp i feil senere i prosessen (Bunkholdt & Sandbæk 2008:28). Thomas (2001) ba barn utdype hvorfor det var viktig og riktig at barn blir hørt i barnevernssaker, og svaret var at det førte til bedre avgjørelser og det var mer rettferdig (i følge Strandbu & Vis 2008:4).

I barnevernloven § 6-3 står det at barnet skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelser som berører barnet. Ved at denne paragrafen er såpass tydelig på at barnet skal bli hørt, kan det bli en utfordring at samtalen med barnet utvikler seg til å bli en plikt fra barnevernsarbeiderens side. Det kan oppstå en følelse av å snakke med barnet fordi man *må*. Kinge mener at barna man snakker med, som er i en sårbar livssituasjon, vil være oversensitive på hvorvidt man er ekte i tilnærmelsen eller om man gjør det av ren rutine (2006:186). Det vil si at barnevernsarbeiderens innstilling og holdning kan påvirke og vises i samtalen. Et konkret eksempel på en mulig innstilling, er å betrakte barnet som et offer. Da vil oppfatningen av barnet som hjelpeløst og behov for beskyttelse, kunne føre til unnlattelse av å snakke direkte med barnet (Ruud 2011:28). Barn er ofte gode til å gjennomskue om hjelperen er ordentlig til stede eller ikke. Som tidligere nevnt vil derfor en god forberedelse til samtalen være av stor betydning. I forberedelsen kan hjelperen få forståelse av hensikten med samtalen, nødvendigheten av å snakke med barnet og hvilke behov barnet har. Målet med forberedelsen er å skape en trygghet for alle parter som er involvert, inkludert hjelperen. Gjennom forberedelse kan ønske om barnets beste bli første prioritet, og dermed vil forhåpentligvis følelsen av plikt i mindre grad påvirke samtalen.

4.4 Hvordan kan forhold ved barnevernsarbeideren være et hinder i barnesamtalen?

Som tidligere nevnt ut fra rapporter og undersøkelser er det ofte mangel på samtaler med barn i barnevernet. I følge rapporten til Vis (2006:5) må man spørre om hvilken betydning barnevernsarbeiderens holdninger og interesse har for barnet. Er det forhold ved oss selv som blir et hinder for utførelsen? Gamst (2011) peker på angst for det vonde som en mulig hindring. Det kan vekke protest i mange å høre barnets synsvinkel, fordi det kan være smertefullt. Hjelperen kan dermed distansere seg og stenge barnets smerte ute. Gamst mener at det kan komme av holdninger og oppfatninger om at barnet må beskyttes fra å gjenoppleve traumatiske hendelser (2011:24). Det vil gjøre hendelsen mer virkelig ved å sette ord på den, og det kan oppleves belastende for både barnevernsarbeideren og barnet. Dette kan forstås gjennom barnevernsarbeiderens frykt for å belaste barnet. I følge Strandbu eksisterer det en oppfatning av at kortvarige relasjoner er en belastning for barnet, og at hjelperen bør være forsiktig med utspørring om vanskelige temaer (2011:85). Om barnevernsarbeideren på forhånd tenker at samtalen vil bli belastende, kan det påvirke hvordan barnevernsarbeideren opptrer i det første møte. Eller om samtalen blir gjennomført mer av plikt enn med tanke på om det er til hjelp for barnet. Et viktig moment her er at barnevernsarbeideren er klar over egne tanker og eventuelt kan forbedre seg. Elementer som er viktig å tenke på er om man er tilbakeholden i den direkte kommunikasjonen med barnet, fordi man i for stor grad fastslår ubehaget det kan føre med seg for barnet eller seg selv. I følge Strandbu er frykt for å påføre barn belastninger en form for beskyttelsestenkning der hjelperen mener at barnet har nok å tenke på (2011:85). På en annen side er Ruuds (2011:31) erfaring at barn ofte vil dele sine erfaringer, selv om det kan være vanskelige temaer. Barnevernsarbeideren må i noen tilfeller hjelpe barn til å uttrykke sine opplevelser, og andre ganger respektere at barn ikke ønsker å dele. Det er viktig å sette barnets behov over ønsket om å beskytte seg selv.

En annen hindring kan være hjelperens frykt for å gjøre vondt verre, ved at hjelperen ikke håndterer situasjonen. Etter at barnet har fortalt om vonde følelser, eller vanskelige opplevelser, kan følelse av utilstrekkelighet bli et hinder. Hjelperen kan bli usikker på egen rolle, og dermed vegre seg for å ta opp vanskelige temaer. I følge Øvreeide er små barn i stand til å formidle vesentlige erfaringer i livet sitt, men at hindringene ofte ligger hos hjelperen (2009:26). Dette kan ses i undersøkelsen til Vis (2006) der om lag 10 % oppga at de ikke likte å snakke med barn og ikke følte seg trygg på å snakke med barn, og 75 % svarte at

de hadde behov for mer kunnskap om å samtale med barn. Dette kan være et uttrykk for at samtale med barn i barnevernet blir sett på som spesielt komplisert, og derfor blir nedprioritert. Forhold ved hjelperen kan dermed være med å prege samtalen. Øvreeide (2009) peker på et annet forhold ved hjelperen, nemlig emosjonell mestring. I møte med barnet kan det dukke opp avvisende følelser, som irritasjon, sinne eller å direkte mislike barnet. Hvordan hjelperen takler egne følelsesmessige reaksjoner, vil være avgjørende i kontaktetableringen. Det handler om hvordan hjelperen registrerer og aksepterer følelsene sine. I følge Øvreeide trenger hjelperen å reflektere over egen atferd, på grunn av at den følelsesmessige selvregistreringen, tolkningen og håndteringen vil bli en viktig forutsetning for å kunne etablere og vedlikeholde kontakten med et usikkert og presset barn (2009:51). Det betyr ikke at følelser skal holdes vekke, for følelser gir oss viktig informasjon om oss selv i relasjonen. Det som må arbeides med er i hvilke sammenhenger de får uttrykke seg, og hvordan de får uttrykk (Øvreeide 2009:51). I første møte med barnet kan det være utfordrende å finne en god balanse på hvor følelsesmessig engasjert en skal være. En hjelp på veien kan være å tenke tilbake på hvordan en som barn likte å bli møtt av andre. Imidlertid er hvert barn unikt og har ulike behov, men å reflektere over egne følelser og hvordan en selv liker å bli møtt kan være en nyttig grunnregel i hvordan man møter andre.

I første møte med barn kan det oppstå uventede ting, utfordringer og hendelser som kan hindre barnevernsarbeideren i å fullføre møte. Det kan komme uforutsigbare utsagn fra barnet som kan være vanskelig å takle, eller egne fordommer og synspunkter kan forhindre et godt arbeid. I slike tilfeller vil barnets beste og barnets medvirkning være viktig å ivareta, selv om det oppstår utfordringer for hjelperen.

5 Avslutning

I denne oppgaven har jeg sett på hvilke utfordringer og tilnærminger som vil kunne være sentrale i den første samtalen som ansatte i barnevernet har med barn. Jeg har sett på hvilke juridiske rammer det er for samtaler i barnevernet, og prinsipper som ligger til grunn for en god samtale.

Barnesamtalen er en viktig del av arbeidet til ansatte i barnevernet, og som jeg har vist i oppgaven er det tydelig nedfelt i barnevernloven og barnekonvensjonen hvilke rettigheter barnet har og hva barnevernsarbeideren skal forholde seg til. Jeg har sett på to punkter i barnevernloven, barnets beste og barnets medvirkning, hvordan det kan gjøres i praksis og hvilke utfordringer det kan medføre. Innholdet i begrepet barnets beste er ikke spesifisert i barnevernloven, og dermed vil tolkningen av begrepet variere. Når barnets beste skal ivaretas må barnets egen stemme bli hørt. Gjennom informasjon fra barnet får barnevernsarbeideren innsikt i hva barnet selv tenker, og avgjørelser rundt barnets situasjon kan bli tydeligere. For å ivareta barnets rettigheter må en barnevernsarbeider ha kunnskap om hva som skal til for å forberede, gjennomføre og følge opp en barnesamtale. For å få frem barnets mening og gi barnet mulighet til å medvirke, så er en samtale preget av høy ledelse og utspørring lite hensiktsmessig. Ved å være godt forberedt og vise en ekte og genuin interesse for barnet, så kan barnevernsarbeideren legge et godt grunnlag for videre kontakt og samspill mellom barnet.

Jeg har sett på kontaktetablering i den første samtalen, og drøftet hvilke momenter og utfordringer barnevernsarbeideren må være bevisst på i samtalen. I arbeidet med dette har jeg innsett hvor viktig den første dialogen er når kontakt skal etableres. Barnets medvirkning vil kunne bidra til å skape tillit i relasjonen, når barnet opplever at egne meninger blir lagt vekt på. Hva medvirkning vil si i praksis er det også ulike meninger om. Etter arbeidet med denne oppgaven, mener jeg at medvirkning i barnesamtalen bør bety at barnets stemme ikke kun blir hørt på, men blir tatt på alvor. Det er ikke alltid barnets ønsker kan tilfredsstilles, men da bør det være en åpen dialog hvor det kan snakkes om.

Avslutningsvis i oppgaven ser jeg på hvordan følelsesmessige reaksjoner kan påvirke hjelperen og barnet i samtalen. Reaksjoner kan ofte skje ubevisst og derfor er det nødvendig med en bevisstgjøring rundt egne reaksjoner. Frykt for å belaste barnet og frykt for at det vonde kan være reelle følelser, og kan bli et hinder i samtalen.

Ønsket mitt med oppgaven er å se nærmere på barnesamtalens betydning i barnevernsarbeidet. Ved å samtale med barn kan en få verdifull informasjon om barnet og situasjonen, og det gir bedre mulighet til å komme frem til beslutninger vurdert ut fra hva som er til barnets beste. Jeg har gjennom refleksjon rundt temaet fått en utvidet og forsterket forståelse av utfordringer rundt samtaler med barn og betydningen av at gode samtaler blir gjennomført. Barnesamtalen er viktig for å ivareta barnet og gi den omsorgen barnet trenger og denne kunnskapen ønsker jeg å ta med meg videre i yrket mitt.

Litteraturliste

Bae, B. m.fl. (2006). *Temahefte om barns medvirkning*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Hentet 5. april 2014 fra:

http://www.regjeringen.no/upload/kilde/kd/red/2006/0107/ddd/pdfv/300463-temahefte_om_barns_medvirkning.pdf

Barnevernloven. *Lov av 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester*.

Brottveit, G. (2008). Barnevern og foreldreskap. I: B. Puntervold Bø og B. C. Rappana Oslo (red.). *Utfordrende foreldreskap – under ulike livsbetingelser og tradisjoner*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Bunkholdt, V. og Sandbæk, M. (2008). *Praktisk barnevernarbeid*. 5. utg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Dalland, O. (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. 4. utg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Eide, T. og Eide, H. (2004). *Kommunikasjon i praksis. Relasjoner, samspill og etikk i sosialfaglig arbeid*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Endringslov til barnevernloven. *Lov av 21. juni 2013 nr. 63 om barneverntjenester*.

FNs barnekonvensjon. (2003). *FNs konvensjon om barnets rettigheter*. Oslo: Barne- og familiedepartementet

FNs verdenserklæring om menneskerettigheter. (1948). *Verdenserklæringen om menneskerettigheter*. Hentet 27. mars 2014 fra:
<http://www.fn.no/Bibliotek/Avtaler/Menneskerettigheter/FNs-verdenserklæring-om-menneskerettigheter>

FOs Yrkesetisk Grunnlagsdokument. (vedtatt i 2002, revidert i 2010). *Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og*

velferdsarbeidere. Hentet 19. mars 2014 fra:

https://www.fo.no/getfile.php/01%20Om%20FO/Hefter%20og%20publikasjoner/Yrkesetisk_2011_lav%281%29.pdf

Gamst, K.T. (2011). *Profesjonelle barnesamtaler. Å ta barn på alvor*. Oslo: Universitetsforlaget

Helsetilsynet. (2012). *Oppsummering av landsomfattende tilsyn i 2011 med kommunalt barnevern – undersøkelse og evaluering*. Rapport Oslo. Hentet 8. april 2014 fra: http://www.helsetilsynet.no/upload/Publikasjoner/rapporter2012/helsetilsynetrapport2_2012.pdf

Jacobsen, D.I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring. Innføring i metode for helse- og sosialfagene*. 2. utg. Kristiansand: Høyskoleforlaget

Kinge, E. (2006). *Barnesamtaler – Det anerkjennende samværet og samtalens betydning for barn med samspillsvansker*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Nøra, S. (2013). *Barnevernet sliter med å snakke med barna*. Hentet 13. april 2014 fra: <http://www.forskning.no/artikler/2013/juli/363173>

Ruud, A.K. (2011). *Hvorfor spurte ingen meg? Kommunikasjon med barn og ungdom i utfordrende livssituasjoner*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Rønning, R. (2007). Brukermedvirkning og Empowerment – gammel vin på nye flasker? I: Askheim, O.P. og Starrin, B. *Empowerment. I teori og praksis*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Seim, S. og Slettebø, T. (2007). *Brukermedvirkning i barnevernet*. Oslo: Universitetsforlaget

Shulman, L. (2003). *Kunsten å hjelpe individer og familier*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Skau, M.G. (2011). *Gode fagfolk vokser. Personlig kompetanse i arbeid med mennesker*. 4. utg. Cappelen Damm AS

Strandbu, A. (2011). *Barnets deltakelse. Hverdagslige og vanskelige beslutninger*. Oslo: Universitetsforlaget

Strandbu, A. og Vis, S.A. (2008). *Barns deltakelse i barnevernssaker*. Barnevernets Utviklingssenter i Nord-Norge. Hentet 12. april 2014 fra:
<http://www.bvunn.no/filearchive/3/398/Barns%20deltagelse%20i%20barnevernet.pdf>

Sundell, K. m.fl. (2007). *Barnvårdsutredningar. En kunnskapsöversikt*. Stockholm: Gothia Förlag

Vis, S.A. (2006). *Samtale med barn i barnevernet. Utprøving og evaluering av implementeringsstrategier*. Nord- Norge: Barneverts utviklingssenter. Hentet 6. april 2014 fra: <http://www.bvunn.no/filearchive/3/363/Prosjektrapport%202006.pdf>

Warming, H. (2011). *Børneperspektiver. Børn som likeverdige medspillere i socialt og pædagogisk arbejde*. København: Akademisk Forlag

Øvreeide, H. (2009). *Samtaler med barn. Metodiske samtaler med barn i vanskelige livssituasjoner*. 3. utg. Kristiansand: Høyskoleforlaget